

אפשר להגיש לסוס תרנגולת צלזיה. אבל הוא לא יאכל

שיר השלום

אך גם הדיפלומטים של שנות ה-50 היו אנשי מילחמה בחליפות שחורות, תועמלנים שלא בר-קו בציציות האמת של טענותיהם, אנשי-פולמוס חריפים. לפי ההגדרה הקלאסית, הם היו ג'נטל-מנים ששיקרו למען מדינתם.

זה היה בסדר, ואולי הגיעו להם פרסים. אבל היה ברור לי גם אז שאסור להניח להם בשום פנים להתקרב לכל משימה הקשורה בהתפייסות ובהשיג-גת-שלום.

מכאן באה הצעתי דאז: להקים מיניסטרויון מיוחד, לצוות אותו במומחים המתאימים לתפקיד המיוחד של השגת השלום (כגון מומחים לעניינים ערביים, אנשי מחקר, פסיכולוגים ואנשי שלום שקשרו קשרים עם הצד השני, ולהעמיד בראשם שר מיוחד, שזה יהיה תפקידו).

הדרג המיניסטריאלי של העומד בראש המישרד חשוב בעיני מאד. אחת הבעיות החמורות ביותר הן ברובות בתפקיד ממשלתי-ישראלי היא שבעת דיון על מילחמה ושלום, מדיניות-פנים ומדיניות-חוץ, נשמעים ליד השולחן קולם של שר-הביטחון ושר-החוץ, שניהם שר-מילחמה, ולא נשמע קולו של שר-שלום, שאינו קיים.

ראשי המוסד ואמ"ן, המומחים לפעמים לדיון, אינם יכולים למלא תפקיד זה, כפי שהוכיחו במלחמת-הלבנון. אין הם שרים, וגם הם אנשי-מילחמה, ביסודם.

ברגע המכריע חסר ליד השולחן, האיש המוסמך, בעל הידע והתפיסה, שיהווה מישקל נגדי ללוחמים.

אך יש לבעיה זו השלכות מעשיות חשובות עוד יותר.

מישרד-החוץ שלנו הוא מישרד-מילחמה.

לכל שגרירות ישראלית יש שני תפקידים, הכרוכים זה בזה עד כדי איחודם המלא: לטפח את יחסי ישראל עם המדינה שבה היא נמצאת, ולהילחם בערבים.

ככל כירה יש שגרירויות ערביות, ובין כן שגרירויות ישראל נטושה מילחמה מתמדת, בלתי פוסקת ובלתי-נלאית. זוהי מילחמה על דעת-הקהל, מילחמה של השמצות והאשמות הרדיות, הגולשת מתחת לפני השטח גם למילחמה באמצעים אלימים יותר.

ככל שגרירות דרוכים נציגי-ישראל לקראת כל מעשה וכל הורעה של הצד הערבי, כדי להשיב מיד מנה אחת אפיים.

התדמית העצמית של הדיפלומטים הישראליים אינה זו של גיבורים-לוננים, הגובר על מתחריו על מישטח-הריקני-דים או ליד שולחן-המשאקות, אלא של חייל-קומנדו, הלוחם על מוצב רחוק והמחרף את נפשו.

אחד התפקידים המבוקשים ביותר —

הצעתי או להקים את מיניסטרויון-השלום, ולהעמיד בראשו את הדר' נחום גולדמן.

גולדמן סיים אז את תפקידו בהשגת ההסכם ההיסטורי בין ישראל וגרמניה המערבית — הסכם השילומים. הוא היה יו"ם המיבצע הישיר טורי הוזה, הורע את הורע בקטן, בסבלנות וכי תיחכום, הרבה זמן לפני שנודע כל העניין לציבור. אפשר לכתוב ספרים רבים על מיבצע זה, אחד המיבצעים הדיפלומטיים המסוככים והמוציאים לחים ביותר בתולדות הדיפלומטיה העולמית בעת החדשה.

משסיים מיבצע זה, עלה על רעתי רעיון פשוט: מדוע לא להטיל עליו את המשימה של השגת השלום עם העם הערבי?

אם פעל גולדמן כקבלן להשגת השלום עם גרמניה, מדוע לא להניח לו לפעול כקבלן להשגת השלום עם הערבים?

הגרמנים רצחו שישה מיליון יהודים, מבלי שהותקפו ומבלי שהיגו במלחמה עימם. הערבים ניהלו עימנו מילחמה על ארץ שהם ישבו בה, ובמילחמה זו נפלו קורבנות משני הצדדים. היה סביר להניח כי מישקע-השינאה בין ישראל והעולם הערבי ועומק הרגשות ההרדיים יהיו

יצחק שמיר מתנגד בכל תוקף לנסיעה של עזר וייצמן לקאהיר. השר-בליתיק הוזה על ידי המצרים לשיחות עם מנהיגי מצרים, והוריע שברצונו להיענות להזמנה.

שמיר הטיל וטו על הנסיעה. בפעם הקודמת, כנסיכות דומות, גרם למשבר קואליציוני חמור. הוא צודק.

כל ממשלה יש חלוקת-תפקידים. מלבד השרים-בליתיקים, מופקד כל שר על שטח מסוים, ונושא באחריות על המתרחש בו.

השרים-בליתיקים אינם בעלי תפקידים מסויימים, אלא אם כן מטיל עליהם ראש הממשלה משימה שהיא נתחום סמכותו. השר-בליתיק הוא מעין פקק, בלשון הצברים, או כלי-כויניק, בלשון הקיבוצים.

אבל גם פקק וכלי-כויניק אינו יכול להיכנס לתחום המסור בבירור בידי שר אחר.

כל שר-חוץ היה נזעק, אילו נכנס שר אחר לתחום אחריותו. איך הוא יכול לשאת באחריות לעניינים, אם שר אחר מתערב בהם ופועל מאחורי-גבו או מעל-לראשו? אם הדבר נכשל, מי יהיה אחראי? על מי ירבע הכתם? ואם הדבר מצליח, מי יוכה בהילת-הניצחון?

לכל שר יש קו משלו, והוא פועל על פיו. איך הוא יכול להסכים לכך ששר אחר, שהוא בהכרח בעל תפיסה אחרת, יפעל בשטח שלו בשם הממשלה?

אומנם, לראש-הממשלה יש סמכויות משלו, ביחוד בענייני-חוץ. מכחינת הפירסומת כדאי יותר להיפגש עם הנשיא רונלד רגן מאשר עם מזכיר אגודת-פועלי-המחט כבית-שאן.

אבל גם כניסתו של ראש-הממשלה לתחום שר-החוץ צריכה להיות על-פי הסכמה כלשהי, על סמך מדיניות המוסכמת בין השניים. אחרת יתפטר שר-החוץ, כפי שנאלץ משה שרת להתפטר כאשר עלה דויד בן-גוריון על הדרך שהובילה למילחמת-סיני.

כל זה מובן מאליו בממשלה רגילה. זה נכון על אחת כמה וכמה בממשלה שהיא פדרציה של שתי ממשלות ושתי קואליציות, ושמתרוצצות בה שתי גישות מנוגדות (לפחות), ושהכל מוסדר בה מראש על פי הסכמים והתחייבויות וזכויות-זוטו.

שמיר, שהוא נץ קיצוני, מתנגד לכך שווייצמן, המוחזק כינוה, יתחוב את אפו הארוך לתחום שלו, ינהל בשם המדינה שיחות עם מדינאים מצריים ויפעל במקומו ומאחורי-גבו. ואין ספק: שמיר צודק.

יש פיתרון פשוט אחד לבעיה שנוצרה. אפשר לחסל את הדילמה במכה אחת, כפי שעשה אלכסנדר מוקדון כאשר חתך את הקשר הגורדי במכת-חרב.

אסור להתערב בעניינים המסורים בידי שר-החוץ שמיר.

אבל אפשר להוציא את העניינים מידיו של שר-החוץ שמיר.

והיה הצעתי:

להוציא מידו שר-החוץ את כל העניינים הנוגעים ליחסים בין ישראל והעולם הערבי, ומצריים בכלל זה. להקים מיניסטרויון מיוחד לנושא זה, שייקרא "מישרד השלום", או "מישרד המרחב", או "מישרד לעניינים אזוריים", או "מישרד ליחסים עם ארצות-ערב".

למסור את המישרד הזה בממשלה הנוכחית, או זו שתבוא במקומה, בידי השר עזר וייצמן.

וראים ותיקים ובעלי-זיכרון יודעים כי אני משמיע כאן הצעה זו בפעם הראשונה. מזה 32 שנים, אני מעלה הצעה זו שוב ושוב.

לראשונה העליתי אותה בדצמבר 1953.

ייצמן עם סאדאת ובגין בקמפ-דייוויד: עניין של תיאבון

דעתי זו התעמקה במשך השנים, וחזרתי עליה פעמים רבות, ככתב ובעל-פה.

ערב מילחמת-סיני ב-1956 פירסמתי תי במדור זה מאמר שנושא את הכותרת, "מטב"ל לבן", ובו סיתחתי את הגישה שמול מטב"ל-החאקי, המבין את המילחמה הבאה, צריך לקום מטה מיקצועי דומה, שתפקידו יהיה להפיש דרכים וליוזם מיבצעים להשגת השלום.

ניהלתי על כך שיחות אישיות עם ראשי הממשלות לוי אשכול ויצחק רבין, ועם שרים ואנשי-ציבור רבים, החל בנחום גולדמן, עבור בייגאל אלון וכלה בעזר וייצמן.

כל הנסיגות האלה לא נשאו שום פרי. במדינת-ישראל אי-אפשר להתגבר על עוצמת-התאוצה של בירוקרטיה משוריינת, כמו שרות-החוץ הישראלי. במיטטר הפאודלי של חלוקת-האחוזות בין המיפלות אי-אפשר כמעט להעביר סמכויות ממישרד למישרד. רובן בניישיחי לא הבינו כלל על מה אני מדבר. הם התייחסו לעניין כאל אחד משיגותיותי הפרטיים.

פרשת הגשר וייצמן יצרה עתה הזדמנות לעורר את הרעיון הזה מחדש.

שר שמיר אומר שאין להניח לצד השני שאנו באים להגל עימו משאומתן, לבחור בעצמו באישיות ישראלית שהוא מוכן לדבר איתה.

זה נכון מאד. זה בליבך נכון עד שמפליא שזה בא מספיו של מר שמיר דווקא.

שהרי שמיר קובע שלא העם הפלסטיני יבחר בנציגו שינהלו משאומתן עם ישראל, אלא ישראל היא שתבחר בפלסטינים שהיא מוכנה לדבר איתם.

הבעיה אינה: האם יבחרו המצרים בנציגיהם. בורדאו שלא. הבעיה היא: האם נבחר אנחנו בנציגיהם המסוגלים למלא משימה זו. הן מבחינת התבוננות האישיות, הן מבחינת המכשירים שאנו מוסרים בידיהם.

התנגדות הצלזיה הטועמה ביותר לא תעורר את תיאבוננו של סוס. הוא צימחוני. האשה המקסימה ביותר לא תגיה. גבר שנטיותיו מבוליות לכיוון אחר. הצעת-השלום העסיסית ביותר לא תעורר אלא בחילה אצל יצחק שמיר ודומיו.

להשאיר את ענייני השלום בידי ובויו מישרדו — הרי זה פשע כלפי מדינת-ישראל.

התפקיד של ראש מישלחת ישראל באו"ם — מסמל את המערכת כולה. מצליח בו מי שמצטיין בכישרונו להעליב ולפגוע, ולשפוך חומצת-גפרית מילולית על הערבים וידידיהם, להנאת כלי-התיקשורת (יהודיים) של ארצות-הכברית.

כל זה סביר, ונובע מן הנסיבות. אך מה לבז זה ולמשימה העיקרית העומדת לפנינו בעולם הערבי: להשיג התפייסות סות היסטורית ושלום?

ניגוד הכמעט-מחלט בין התפקיד הדיפלומטי ובין תפקיד החותר-לשלום לא התחיל בימי הליכוד.

משה שרת לא חלם בסיוטי-הלילה הנוראיים ביותר שלו כי איש כמו יצחק שמיר יתפוס ארץ פעם את מקומו. כיום נחשב שרת כאחד המנהיגים המתונים והיוניים ביותר שידעה המדינה מעולם.

אך משה שרת היה איש הלוחמה הפוליטי, והוא עשה זאת כהנאה וככישרון.

תוך כדי כך חסם כל דרך מעשית להיזרבות, החניק באיבן כמה וכמה יוזמות-שלום ערביות והשמיץ את אנשיה-שלום הישראליים שביקשו לפעול במישרד זה.

הדיפלומטים הישראליים של אז, שרבים מהם היו אנגלו-סאכסים בעלי חוות מתונה, נראים ברעבר כחסידיו של מהטמה גאנדי בהשוואה ליורשיהם העכשוויים, שופעי השחצנות הלאומית הברוטאליה, אמני-הגיופים. (ביחוד בולטים בכך ה"יונים" של שער, שהתאימו את עצמם במהירות-שיא לסגנון החדש של הליכוד, והפכו קנאים ככל גריי-צ'דק).

פחות חמורים מאשר התחום שרבעה בין הגרמנים וביינינו.

גולדמן, שהיה אדם הגיוני מאד, ראציונאלי מאד, סבלני מאד, בעל נסיון דיפלומטי רב ויוקרה רבה בעולם, נראה לי כמועמד מצויין לתפקיד זה.

זלם מאחורי הצעתי דאז לא עמדו רק נימוקים פרסונליים. היו לי נימוקים ענייניים יותר.

הבעיות שבינינו ובין העולם הערבי אינן כלל "בעיות חוץ". אומנם, מצריים ועיראק, למשל, הן "חוץ-לארץ". אך אין שום רמיון בין יחסינו עם שתי מדינות אלה, והבעיות הכרוכות בהם, ובין יחסינו עם מדינות כמו אקוודור ואיטליה, למשל.

יחסינו עם העמים והארצות הערביות הם, במידה רבה, ענייני פנים.

במרכוס עומדת (ועמדה תמיד) הבעיה ה-פלסטית, שמקורה בתוך ארץ זו. היא נוגעת למהות מדינתנו ולטיב חברתנו.

מדינות-ערב הן "האויב", ועל כן יש ליחסינו עימן, יהיו אשר יהיו, היבטים ביטחוניים מובהקים. הרבה מן ה"יחסים" — אם אפשר לקרוא להם כך — הם נתחום הפעולות של שרותי-הביטחון, המוסדר-למודיעין וזרועות-צה"ל.

לשון אחר: ריקמת-היחסים שבינינו ובין חלק זה של העולם שונה לחלוטין מריקמת-יחסינו עם כל חלק אחר. כך זה היה לפני הכיבוש של 1967, ומאז זה נכון שייבעתיים.

על כן, שום הגיון בחלוקת-תפקידים המשייכת את משימותינו בארצות אלה לתחום האחיות של מישרד-החוץ.